

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Dagmar Nygrínové a soudců JUDr. Jiřího Pally a Mgr. Aleše Roztočila v právní věci žalobkyně: **JUDr. J. H.**, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížova 25, Praha 5, v řízení o kasační stížnosti žalobkyně proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 19. 2. 2015, č. j. 2 Ad 23/2014 - 20,

t a k t o :

- I.** Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II.** Žádný z účastníků řízení **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení.

O d ů v o d n ě n í :

I.

Předcházející řízení a obsah kasační stížnosti

[1] Rozhodnutím ze dne 22. 4. 2014, č. j. X (dále též „napadené rozhodnutí“), žalovaná zamítla námitky žalobkyně a potvrdila rozhodnutí správního orgánu prvního stupně ze dne 12. 2. 2014, kterým byla zamítnuta pro nesplnění podmínek § 50 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění účinném do 31. 8. 2013 (dále jen „zákon o důchodovém pojištění“), žádost žalobkyně o opětovné přiznání pozůstalostního důchodu. V odůvodnění napadeného rozhodnutí žalovaná konstatovala, že žalobkyni byl rozhodnutím ze dne 13. 12. 2012 přiznán na dobu od 12. 8. 2012 do 11. 8. 2013 vdovský důchod ve výši 6876 Kč měsíčně. Následně žalobkyně podala žádost ze dne 11. 11. 2013 o opětovné přiznání pozůstalostního důchodu, čemuž ale nebylo vyhověno. Žalovaná s odkazem na příslušnou právní úpravu dospěla k závěru, že vdovský důchod náleží žalobkyni pouze po dobu jednoho roku od smrti manžela. Po uplynutí této doby by měla jako pozůstalá manželka podle § 50 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění nárok na

vdovský důchod pouze tedy, pokud by splnila tam uvedené podmínky. Ustanovení § 50 odst. 3 téhož předpisu pak speciálně vymezuje pojem „dítě“ ve smyslu odst. 2 téhož paragrafu. Žalobkyně sice pečuje o svou dceru S. B., jejímž otcem nebyl zemřelý manžel žalobkyně K. H., ale její první manžel, přičemž k uzavření sňatku žalobkyně s K. H. došlo až po dosažení dceřiny zletilosti, takže nelze hovořit o tom, že jde o dítě, které bylo v rodině zemřelého vychovááno.

[2] Žalovaná z obsahu správního spisu zjistila, že dcera žalobkyně se narodila dne X rodičům J. B. a J. B. (žalobkyni) a že v akademickém roce 2013/2014 je studentkou České zemědělské univerzity v Praze. Z oddacího listu ze dne 27. 8. 2009 vyplývá, že žalobkyně dne 14. 8. 2009 uzavřela sňatek s panem K. H., přičemž v té době bylo dceři žalobkyně již 18 let, tzn. že byla zletilá. Z úmrtního listu ze dne 15. 8. 2012 je dále zřejmé, že manžel žalobkyně (nikoliv však otec dcery žalobkyně) pan K. H. zemřel dne X. Žalovaná dále zjistila, že otec dcery žalobkyně pan J. B. stále žije. Žalovaná dospěla k závěru, že žalobkyně by měla nárok na opětovné přiznání vdovského důchodu po uplynutí jednoho roku od smrti manžela pouze za předpokladu, že by pečovala o nezaopatřené dítě, kterým se v daném případě rozumí dítě, které bylo v rodině zemřelého vychovááno, jde-li o vlastní dítě vdovy (žalobkyně). Splnění podmínky výchovy dítěte přitom žalovaná posuzuje ve vztahu k osobám mladším 18 let. Výchova osoby po dosažení její zletilosti, tj. dospělosti, jinou dospělou osobou je nereálná, nenaplnuje proto podmínky podle § 50 odst. 3 zákona o důchodovém pojištění. Žalovaná se dále podpůrně dovolávala analogického použití § 32 odst. 4 zákona o důchodovém pojištění, které rovněž zdůrazňuje okamžik (zde pro nárok ženy na starobní důchod) dosažení zletilosti dítěte a jeho výchovu do této chvíle.

[3] Žalobkyně proti napadenému rozhodnutí brojila žalobou ze dne 16. 6. 2014, v níž tvrdila, že žalovaná své závěry o nepřiznání vdovského důchodu neopírá o ustanovení žádného právního předpisu. Zdůraznila, že zákon o důchodovém pojištění hovoří o nezaopatřeném dítěti, kterým je dítě do dosažení 26 let věku, pokud se soustavně připravuje na budoucí povolání. Analogické použití § 32 odst. 4 zákona o důchodovém pojištění tedy není na místě. Za příhodnější a správnější by považovala výklad, podle něhož zákonodárce vázal pobírání důchodu na osobu vdovy, která se ocitla v těžké situaci. Výchovu dítěte v rodině žalovaná nesprávně zužuje na výchovu nezletilého dítěte, ačkoli zákonodárce měl podle jejího názoru na mysli to, zda dítě v rodině zemřelého žilo a zda oba manželé pečovali o jeho potřeby. Statut nezaopatřeného dítěte je tedy jasně stanoven pouze hranicí 26 let a soustavnou přípravou na budoucí povolání, přičemž se musí jednat o vlastní dítě vdovy. Tyto podmínky nepochybně i po uplynutí jednoho roku od smrti manžela splňovala, neboť pečovala a nadále pečuje o nezaopatřenou dceru, která je studentkou vysoké školy a nedosáhla dosud věku 26 let. V neposlední řadě žalobkyně poukázala na to, že pracovníci žalované ji při jednání poskytovali protichůdné rady a názory k celé problematice. Žalobkyně proto navrhovala, aby městský soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil žalované k dalšímu řízení.

[4] Žalovaná se k žalobě vyjádřila podáním ze dne 31. 7. 2014, v němž podrobně rekapitulovala příslušnou právní úpravu a v němž setrvala na stanovisku, že žádosti žalobkyně nemohla vyhovět, neboť nebyla splněna podmínka péče o nezaopatřené dítě pro trvání nároku na vdovský důchod. Dcera žalobkyně S. B. je dcerou dosud žijícího otce,

pokračování

není dcerou zemřelého manžela žalobkyně a v době uzavření sňatku žalobkyně se zemřelým K. H. v srpnu 2009 již dosáhla zletilosti. Dospěla k závěru, že žalobkyně by měla nárok na opětovné přiznání vdovského důchodu po uplynutí jednoho roku od smrti manžela pouze za předpokladu péče o nezaopatřené dítě, kterým se v daném případě rozumí dítě, jež bylo v rodině zemřelého vychovááno, jde-li o dítě vdovy (žalobkyně). Splnění podmínky výchovy dítěte žalovaná posuzuje pouze ve vztahu k osobám mladším 18 let. Výchova osoby po dosažení její zletilosti jinou dospělou osobou není podle žalované možná, žalobkyně tudíž nesplnila podmínky § 50 odst. 2 a 3 zákona o důchodovém pojištění. Žalovaná proto navrhovala, aby soud žalobu jako nedůvodnou zamítl.

[5] Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 19. 2. 2015, č. j. 2Ad 23/2014 - 20, žalobu jako nedůvodnou zamítl. V odůvodnění uvedl, že je mezi stranami nesporné, že otcem dcery žalobkyně není zemřelý pan K. H., s nímž žalobkyně uzavřela dne 14. 8. 2009 manželství a který dne X zemřel. V době uzavření tohoto manželství už byla dcera žalobkyně zletilá. Není sporu ani o tom, že se dcera žalobkyně soustavně připravuje na budoucí povolání studiem na vysoké škole, tudíž se jedná o nezaopatřené dítě soustavně se připravující na budoucí povolání ve smyslu § 20 odst. 3 písm. a) a § 21 odst. 1 písm. a) zákona o důchodovém pojištění. Mezi účastníky řízení dále není sporné ani to, že dceři žalobkyně nevznikl nárok na sirotčí důchod po zemřelém K. H., protože ten nebyl jejím rodičem a protože nedošlo z jeho strany k osvojení dcery žalobkyně. Není proto splněna první z alternativních podmínek podle § 50 odst. 3 zákona o důchodovém pojištění. Soud dále zaměřil svou pozornost na zodpovězení otázky, zda nárok žalobkyně není založen na základě péče o nezaopatřené dítě, kdy se tímto dítětem podle zákona o důchodovém pojištění rozumí dítě, které bylo v rodině zemřelého vychovááno, jde-li o vlastní dítě vdovy. Za rozhodující označil výklad pojmu „vychovááno“, neboť rodinou žalobkyně a jejího manžela K. H. „prošla“ její dcera již jako zletilá. Jelikož tento institut zákon o důchodovém pojištění nevymezuje, vyšel soud ze zákona o rodině (zákon č. 94/1963 Sb.), podle kterého je institut výchovy aplikovatelný pouze na nezletilé osoby. Protože dcera žalobkyně byla v době uzavření manželství již zletilá, nebyla panem H. vychovávána, tudíž žalobkyně nesplnila žádnou podmínku pro přiznání vdovského důchodu po uplynutí jednoho roku od smrti manžela.

[6] Proti tomuto rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 19. 2. 2015, č. j. 2Ad 23/2014 - 20, podala žalobkyně (dále jen „stěžovatelka“) kasační stížnost ze dne 10. 4. 2015, v níž uvedla, že napadá rozsudek z důvodu uvedeného v § 103 odst. 1 písm. a) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“). Vytýkala městskému soudu, že nesprávně věc právně posoudil a aplikoval v její neprospěch analogii zákona, aniž by se vypořádal s tím, že v jiných předpisech je upraveno, že výchova může probíhat u dětí do 19 let věku. Zdůraznila, že cílem vdovského důchodu je zabezpečit hmotně ovdovělého partnera, kdy jsou na jeho péči a výživu odkázány i jiné osoby, případně je hendikepován věkem blízkým věku nároku na starobní důchod. Zákonodárce nadto zcela zjevně nechtěl takovou úpravu, kdy by se markantně lišila práva osvojeného a vlastního dítěte v sociálně srovnatelném postavení. Vyslovila přesvědčení, že pojmem výchova zákonodárce zamýšlel i to, že se rodina stará o zletilé dítě ve smyslu zabezpečení veškerých jeho hmotných i jiných potřeb. Ostatně samotný zákonodárce v jiných předpisech vyslovil, že výchova je možná i u osob starších než 18 let, tedy i u zletilých. Právní řád tedy nedefinuje přesně význam slova výchova; pokud je v nějakém předpisu

uvedena nejzazší věková hranice, činí 19 let. Soud a žalovaná tedy nedostatečně tuto otázku zkoumaly. Odkaz na § 32 odst. 4 zákona o důchodovém pojištění není na místě, neboť řeší zcela jinou věc, a to nárok ženy na starobní důchod. V neposlední řadě stěžovatelka poukázala na to, že potřeby nezaopatřeného dítěte se neliší podle toho, zda se stal členem rodiny zemřelého před svými osmnáctými narozeninami nebo po nich. Zdůraznila, že dcera byla v rodině zemřelého vychovávána nejen 3 roky po uzavření stěžovatelčina manželství s K. H., ale i před tím – prakticky po celý její dosavadní věk. Výklad žalované přitom vede k závěru, že manželství by muselo být uzavřeno před dovršením věku 18 let její dcery, aby měla nárok na vdovský důchod, s čím stěžovatelka zásadně nesouhlasí. Poukázala přitom na to, že pracovnice žalované ji poskytovaly zcela mylné a protichůdné informace v průběhu správního řízení. Stěžovatelka tudíž vyslovila závěr, že účelem předmětné sociální dávky má být finanční pomoc pro pozůstalého manžela pečujícího o nezaopatřené dítě, kterým může být i osoba do 26 let věku, která se připravuje na své budoucí povolání – tyto podmínky přitom stěžovatelka splnila. Závěry soudu a žalované o tom, že její dcera nemá nárok na sirotčí důchod, jsou zcela irelevantní. Odmítnutí vyplácení vdovského důchodu pro svou osobu však pokládá za velkou nespravedlnost. Dále poukazovala na svůj nepříznivý zdravotní stav a svou snahu situaci řešit svépomocí. Stěžovatelka proto navrhovala, aby Nejvyšší správní soud rozsudek městského soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

[7] Žalovaná se ke kasační stížnosti stěžovatelky nevyjádřila.

II.

Posouzení kasační stížnosti

[8] Stěžovatelka je osobou oprávněnou k podání kasační stížnosti, neboť byla účastníkem řízení, z něhož napadený rozsudek Městského soudu v Praze vzešel (ustanovení § 102 s. ř. s.), kasační stížnost je včasná (ustanovení § 106 odst. 2 s. ř. s.) a přípustná, neboť nejsou naplněny důvody podle ustanovení § 104 s. ř. s.

[9] Nejvyšší správní soud přezkoumal důvodnost kasační stížnosti v souladu s ustanovením § 109 odst. 3 a 4 s. ř. s., v mezích jejího rozsahu a uplatněného důvodu. Neshledal přitom vady podle § 109 odst. 4 s. ř. s., k nimž by musel přihlídnout z úřední povinnosti.

[10] Stěžovatelka ve své kasační stížnosti důvod jejího podání podřadila pod ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. Podle ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. lze kasační stížnost podat z důvodu tvrzené „*nezákonnosti spočívající v nesprávném posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení.*“ Nesprávné posouzení právní otázky v předcházejícím řízení spočívá v tom, že na správně zjištěný skutkový stav byl krajským soudem aplikován nesprávný právní názor.

[11] Po přezkoumání kasační stížnosti dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že kasační stížnost není důvodná.

[12] Z obsahu správního spisu Nejvyšší správní soud zjistil, že dcera stěžovatelky S. B. se narodila dne X, přičemž jejím otcem nebyl pozdější manžel stěžovatelky pan K. H., ale

pokračování

první manžel stěžovatelky – dosud žijící J. B. Manželství s K. H. stěžovatelka uzavřela dne 14. 8. 2009, k úmrtí manžela stěžovatelky došlo X. Z výše uvedených dat je zřejmé, že stěžovatelka uzavřela sňatek s panem K. H. v době, kdy její dcera S. B. byla v souladu s ustanovením § 8 odst. 1 a 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zletilá. Tyto skutečnosti ostatně nejsou mezi stranami řízení sporné.

[13] Nejvyšší správní soud zaměřil v souladu s kasační argumentací stěžovatelky svou pozornost na posouzení toho, zda na základě výše popsaného skutkového stavu měla stěžovatelka nárok na výplatu vdovského důchodu po uplynutí jednoho roku od smrti manžela.

[14] Podle ustanovení § 50 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění platí, že „*po uplynutí doby uvedené v odstavci 1 má vdova nárok na vdovský důchod, jestliže a) pečuje o nezaopatřené dítě, b) pečuje o dítě, které je závislé na péči jiné osoby ve stupni II (středně těžká závislost) nebo stupni III (těžká závislost) anebo stupni IV (úplná závislost), c) pečuje o svého rodiče nebo rodiče zemřelého manžela, který s ní žije v domácnosti a je závislý na péči jiné osoby ve stupni II (středně těžká závislost) nebo stupni III (těžká závislost) anebo stupni IV (úplná závislost), d) je invalidní ve třetím stupni, nebo e) dosáhla alespoň věku o 4 roky nižšího, než činí důchodový věk stanovený podle § 32 pro muže stejného data narození nebo důchodového věku, je-li důchodový věk nižší.*“ Podle ustanovení § 50 odst. 3 zákona o důchodovém pojištění „*dítětem podle odstavce 2 písm. a) a b) se rozumí dítě, které má po zemřelém nárok na sirotčí důchod, a dítě, které bylo v rodině zemřelého vychováváno, jde-li o vlastní (osvojené) dítě vdovy nebo bylo-li dítě aspoň jedním z nich převzato do dne smrti manžela do trvalé péče nabrazující péči rodičů.*“

[15] Stěžovatelka svůj nárok na vdovský důchod zakládá na tvrzení a na faktu, že pečuje o nezaopatřené dítě ve smyslu ustanovení § 50 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění. Stěžovatelka v tomto směru však přehlíží, že pro výklad pojmu dítě je rovněž důležité ustanovení § 50 odst. 3 zákona o důchodovém pojištění, jak ostatně zdůraznil Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 5. 6. 2013, č. j. 6 Ads 163/2012 – 24, v němž poukázal na „*definici pojmu „dítě“ v § 50 odst. 3 zákona o důchodovém zabezpečení, která je speciální vůči obecné definici tohoto pojmu v § 20 odst. 1 cit. zákona*“.

[16] Nejvyšší správní soud tedy činí dílčí závěr, že pro splnění nároku na vdovský důchod po uplynutí jednoho roku od smrti manžela podle ustanovení § 50 odst. 2 písm. a) zákona o důchodovém pojištění je nutné, aby byly kumulativně splněny dvě podmínky spočívající v tom, že pozůstalý manžel pečuje o „nezaopatřené dítě“ ve smyslu ustanovení § 20 odst. 3 zákona o důchodovém pojištění, přičemž toto dítě zároveň splňuje podmínky obsažené v ustanovení § 50 odst. 3 zákona o důchodovém pojištění. Obecně a zjednodušeně řečeno tak lze uvést, že na vdovský důchod byl a je nárok pouze v případě péče vdovy o dítě, které má k zemřelému určitý zákonem požadovaný vztah. Tyto dvě podmínky je tudíž nutno odlišit, neboť jinak by nebylo zřejmé, proč by zákonodárce v ustanovení § 50 odst. 3 zákona o důchodovém pojištění upravoval pojem dítě – speciálně v návaznosti na obecnou definici v ustanovení § 20 téhož zákona.

[17] Žalovaná se proto správně musela zabývat tím, zda byly splněny podmínky ustanovení § 50 odst. 3 citovaného předpisu, tedy zda dcera stěžovatelky S. B. má nárok

na sirotčí důchod, nebo zda se jedná o dítě, které bylo v rodině zemřelého vychovááno. Žalovaná přitom dospěla ke správnému závěru, že dcera stěžovatelky nárok na sirotčí důchod nemá, neboť není dcerou manžela stěžovatelky pana K. H. – srov. § 52 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění.

[18] Pokud nebyla splněna první podmínka § 50 odst. 3 zákona o důchodovém pojištění, tj. že dcera stěžovatelky nemá nárok na sirotčí důchod po zemřelém, musela žalovaná zkoumat, zda nebyla v jejím případě splněna podmínka spočívající v tom, že se jedná o „*dítě, které bylo v rodině zemřelého vychovááno, jde-li o vlastní (osvojené) dítě vdovy nebo bylo-li dítě aspoň jedním z nich převzato do dne smrti manžela do trvalé péče nahrazující péči rodičů.*“

[19] Výkladem výše citované podmínky se již Nejvyšší správní soud zabýval, a to v rozsudku ze dne 25. 10. 2006, č. j. 3 Ads 76/2005 – 49, v němž ve skutkově prakticky shodném případě dospěl k právnímu závěru, že „*podle názoru Nejvyššího správního soudu skutečnost, že nezaopatřené dcery žalobkyně žily jak v době před dosažením zletilosti, tak i poté, ve společné domácnosti s K. B. za situace, kdy svazek K. B. se žalobkyní byl zcela volný, bez zákonné povinnosti druhá matky podílet se na výchově nezaopatřených dětí (srov. § 33 zákona o rodině), není právním důvodem pro přiznání vdovského důchodu žalobkyni. Ostatně uvedený volný svazek muže a ženy v době, kdy ve společné domácnosti žily nezaopatřené děti, je též zcela bez právního významu, pokud jeden z partnerů zemře. V dané věci tato situace trvala až do uzavření manželství žalobkyně s K. B., což se stalo jeden den před jeho smrtí. Uzavřením manželství v uvedené době nemohlo dojít ke zhojení faktu, že nezaopatřené děti žalobkyně žily s ní a jejím partnerem pouze před uzavřením jejich manželství.*“

[20] Nejvyšší správní soud s ohledem na závěry učiněné ve shora citovaném rozsudku považuje za správné, pokud městský soud při výkladu ustanovení § 50 odst. 3 zákona o důchodovém pojištění přihlédl ke kritériím podle zákona o rodině, jakkoli stěžovatelka mylně tento postup považuje za formální. Je totiž zřejmé, že zákonodárce úpravou obsaženou v § 50 odst. 3 zákona o důchodovém pojištění považoval za nutné zohlednit určité sociální vztahy mezi blízkými osobami, na druhé straně však zakotvil, že tyto sociální vztahy musí mít určité zákonné znaky, aby je bylo možné odlišit od jiných a aby je bylo možné vůbec identifikovat a prokázat. Byť se tyto závěry zdají být na první pohled ryze formální, nelze podle názoru Nejvyššího správního soudu odhlédnout od toho, že právo s těmito formálními znaky běžně pracuje a že v konkrétní věci je tímto důležitým okamžikem uzavření manželství mezi stěžovatelkou a panem K. H., neboť jím došlo k podstatné změně jejich právní situace.

[21] S okamžikem uzavření manželství právní předpisy běžně pracují a spojují s nimi zcela podstatné změny práv a povinností dotčených osob. Nejvyšší správní soud přitom nevidí důvod pro to, aby v případě ustanovení § 50 odst. 2 a 3 zákona o rodině tomu bylo jinak; tedy dovozovat, že ke změně jejich právní sféry došlo již okamžikem faktického spolužití. Pokud by Nejvyšší správní soud takový závěr akceptoval, nebylo by zřejmé, jaké znaky takové spolužití má vykazovat, zejména co do své délky a charakteru, tedy od kterého jiného okamžiku než od uzavření manželství lze hovořit o tom, že v takovém spolužití je zajišťována výchova dítěte.

[22] Nejvyšší správní soud v tomto ohledu poukazuje na to, že výchovu dítěte v nejširším možném smyslu je možno chápat jako cílevědomou, plánovitou a všestrannou činnost směřující k přípravě člověka pro jeho společenské úkoly a osobní život (srov. výklad pojmu výchova na internetových stránkách Wikipedie, dostupný na <https://cs.wikipedia.org/wiki/V%C3%BDchova>). Z toho je zřejmé, že výchova v nejširším možném smyslu je neustálý proces provázející člověka po celý život, přičemž se dá hovořit i o tom, že zejm. rodiče fakticky vychovávají své dítě v různé míře po celý jeho život, neboť na něj neustále působí. Připuštění výkladu ustanovení § 50 odst. 3 zákona o důchodovém pojištění v tomto duchu by však bylo zcela bezbřehé, neboť lidská bytost je bez ohledu na svůj věk neustále vychovávána v různé intenzitě řadou různorodých osob. Citované ustanovení zákona o důchodovém pojištění však zjevně dopadá na případy, kdy mezi dotčenými osobami vzniklo pouto vyšší intenzity, neboť tento bližší vztah je právě tím titulem, který bývalé manželce zakládá nárok na vdovský důchod po uplynutí 1 roku po úmrtí bývalého manžela.

[23] Nejvyšší správní soud přitom souhlasí s městským soudem, že tento bližší vztah mezi manželem matky a dítětem je v právním slova smyslu založen uzavřením manželství mezi touto osobou a matkou dítěte, tedy významnou právní skutečností, neboť na základě ní teprve vznikají manželovi matky určité povinnosti ve smyslu ustanovení § 33 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, ve vztahu k dítěti a jeho výchově. Na základě tohoto ustanovení tak lze hovořit o tom, že se manžel matky, který není otcem dítěte, podílí na výchově dítěte, neboť k tomu je podle tohoto ustanovení za tam uvedených podmínek povinován. Jak totiž ve výše citovaném rozsudku sp. zn. 3 Ads 76/2005 Nejvyšší správní soud dovodil, je to právě uzavření manželství, které má vliv na právní postavení dotčených osob, a to nejen v soukromoprávním smyslu, ale ve svém důsledku i ve veřejnoprávním smyslu. Nejvyšší správní soud přitom neshledává důvod pro to, aby se od výše citovaného rozhodnutí odchýlil a nově bez relevantní změny v právní úpravě dovozoval, že faktické vytvoření domácnosti a spolužití dotčených osob včetně možné určité výchovy dcery stěžovatelky zemřelým manželem zakládalo stěžovatelčin nárok na vdovský důchod ve smyslu § 50 odst. 2 písm. a) zákona o důchodovém pojištění.

[24] Okamžik uzavření manželství musí podle názoru Nejvyššího správního soudu pro nárok na vdovský důchod dle § 50 odst. 2 písm. a) zákona o důchodovém pojištění předcházet nabytí zletilosti dítěte. Nejvyšší správní soud sice souhlasí se stěžovatelkou, že výchova dítěte ve výše uvedeném obecném smyslu a péče o něj - zejm. v materiální oblasti - může přesáhnout okamžik nabytí zletilosti, tj. 18 let, na druhou stranu právní předpisy - a to zejm. soukromoprávní - pracují s faktem dosažení zletilosti dítěte. Po dosažení zletilosti se v právním slova smyslu jedná o zcela jinou situaci, z dítěte se stává zletilá, dospělá osoba, mající zcela jiný právní status. Pokud tedy došlo k uzavření manželství až po nabytí zletilosti dcery stěžovatelky, nacházela se její dcera ve vztahu k manželovi panu K. H. v jiné právní pozici než kdyby k uzavření takového manželství došlo v době její nezletilosti.

[25] Nejvyšší správní soud přitom zdůrazňuje, že výše uvedené představuje výklad pojmu dítě ve smyslu § 50 odst. 3 zákona o důchodovém pojištění, nikoli výklad pojmu nezaopatřené dítě podle § 20 odst. 3 zákona o důchodovém pojištění. Nejvyšší správní

soud, městský soud ani žalovaná přitom neargumentují tím, že by dcera stěžovatelky nebyla nezaopatřené dítě ve smyslu § 20 odst. 3 zákona o důchodovém pojištění, pouze setrvale uvádějí, že její dcera nebyla ve vztahu k zemřelému manželovi dítětem ve smyslu § 50 odst. 3 zákona o důchodovém pojištění, neboť její právně relevantní vztah k němu byl založen uzavřením manželství stěžovatelky s ním až po nabytí zletilosti dcery.

[26] Nejvyšší správní soud obecně souhlasí s názorem stěžovatelky, že účelem ustanovení § 50 odst. 2 a 3 zákona o důchodovém pojištění je hmotně zabezpečit ovdovělého partnera nacházejícího se v nepříznivé sociální situaci, stěžovatelka však přehlíží, že zákonodárce pro trvání nároku nezahrnul do zákona všechny v úvahu přicházející negativní sociální situace – k tomu srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 4. 2012, č. j. 4 Ads 160/2011 – 111. Nelze však na základě tohoto obecného účelu jít nad rámec zákona, neboť tím by Nejvyšší správní soud fakticky připustil, že nárok na vdovský důchod má pozůstalá manželka ve všech případech, kdy se ocitne v nepříznivé sociální situaci, přičemž za nepříznivou sociální situaci by se jistě dal označit samotný fakt smrti manžela. Takový výklad a závěr je zjevně neudržitelný.

[27] Výše uvedené závěry přitom nejsou zpochybněny ani jinými právními předpisy, kterých se stěžovatelka dovolává (a to konkrétně zákonem o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních, zákonem o soudnictví ve věcech mládeže nebo zákonem o sociálních službách), jež některé nároky spojují s věkem 19 let, neboť se jedná o speciální veřejnoprávní předpisy dopadající na zcela jinou problematiku péče o děti, a to i po té, co dosáhnou věku 18 let. Zákon o důchodovém pojištění přitom s těmito zvláštními právními předpisy ve vztahu k dané problematice nepracuje a neodkazuje na ně, nelze se jich proto podle názoru Nejvyššího správního soudu dovolávat, zvláště když zákon o důchodovém pojištění dle výše uvedeného vychází ze soukromoprávních předpisů. Ostatně lze jako příklad možné, či dokonce nutné aplikace zákona o rodině (dnes příslušných ustanovení Nového občanského zákoníku) uvést i ustanovení § 20 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění, podle něhož *„za dítě převzaté do trvalé péče nahrazující péči rodičů se považuje dítě, jež bylo převzato do této péče na základě rozhodnutí příslušného orgánu, dítě manžela, kterému bylo svěřeno do výchovy rozhodnutím soudu nebo na základě dohody rodičů schválené soudem, dítě manžela, nemá-li druhý z rodičů rodičovskou zodpovědnost, a dítě manžela, zemřel-li druhý rodič dítěte nebo není-li znám. Za dítě převzaté do trvalé péče nahrazující péči rodičů se považuje dále dítě, jež bylo převzaté do péče na základě rozhodnutí orgánu sociálně-právní ochrany dětí nebo dřívějšího příslušného orgánu o svěření dítěte do péče budoucího osvojitele nebo péče osoby, která má zájem stát se pěstounem, a dítě, jež bylo převzato do péče na základě předběžného opatření vydaného v rámci řízení o svěření dítěte do výchovy“*. Za rozhodnutí příslušného orgánu se podle citovaného odstavce považuje rozhodnutí soudu ve věci péče o nezletilé děti či rozhodnutí orgánu sociálně-právní ochrany dětí nebo dřívějšího k tomu příslušného orgánu. Všechna zákonem zmiňovaná rozhodnutí ať již soudu, či orgánu sociálně-právní ochrany dítěte nebo jeho právního předchůdce přicházejí podle zmíněných právních předpisů v úvahu jen u dětí, které ještě nedosáhly věku 18 let. Tolik na oporu názoru, že „výchova dítěte“ je zákonem předpokládána jen do dosažení téže věkové hranice; po jejím dosažení již svěření dítěte do péče nahrazující péči rodičů zákon nepřipouští.

pokračování

[28] Nejvyšší správní soud na závěr v souladu s argumentací stěžovatelky uplatněnou v žalobě považuje za vhodné, aby správní soudy ve svých rozhodnutích odkazovaly na ustálenou rozhodovací praxi, a to včetně rozhodovací praxe Nejvyššího správního soudu. Na druhou stranu pokud městský soud své závěry neopřel o odpovídající judikaturu Nejvyššího správního soudu, nelze na základě pouze této skutečnosti dovozovat, že by jeho rozhodnutí bylo nezákonné – srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 11. 12. 2008, č. j. 8 As 31/2008 - 72. Za stěžejní totiž Nejvyšší správní soud považuje to, zda městský soud dospěl k právním závěrům, které jsou v souladu s právními předpisy, přičemž v posuzovaném případě městský soud rozsudek řádně odůvodnil; jeho závěry shledává Nejvyšší správní soud za souladné s příslušnou právní úpravou.

III.

Závěr a rozhodnutí o nákladech řízení

[29] Na základě výše uvedených důvodů dospěl Nejvyšší správní soud po přezkoumání napadeného rozsudku Městského soudu v Praze k závěru, že nebyl naplněn tvrzený důvod podání kasační stížnosti podle § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s., za použití ustanovení § 109 odst. 3 a 4 s. ř. s. Kasační stížnost proto není důvodná a Nejvyšší správní soud ji podle § 110 odst. 1 poslední věty s. ř. s. zamítl.

[30] O nákladech řízení rozhodl Nejvyšší správní soud v souladu s ustanovením § 60 odst. 1 a 2 s. ř. s. ve spojení s ustanovením § 120 s. ř. s. Stěžovatelka nebyla ve věci procesně úspěšná, proto nárok na náhradu nákladů řízení nemá; žalované však nelze podle ustanovení § 60 odst. 2 s. ř. s. přiznat právo na náhradu nákladů řízení ve věci týkající se důchodového pojištění, ačkoli byla procesně úspěšná.

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 30. července 2015

JUDr. Dagmar Nygrínová
předsedkyně senátu